

LÄHIÖIDEN KULTTUURIPOLITIIKKA

TAPAUSKOHTENA KAKSI LÄHIÖTÄ JYVÄSKYLÄSSÄ

Ihmisten asumiseen ja elämiseen rakennetut lähiöt ovat suomalaisessa yhteiskunnassa myös kulttuuripolitiikan näkökulmasta merkityksellisiä paikkoja. Kulttuuritoiminnalle asetetut strategiset tavoitteet painottavat usein osallisuutta ja kulttuuritoimintaan osallistumista lähiöissä. Myös Huhtasuolla ja Keltinmäki-Myllyjärvellä tapahtuu monenlaista kulttuuritoimintaa, joka on usein asukas- ja yhdistyslähtöistä.

Kaupunki, kulttuuri ja lähiö

Kulttuuri ja taide esiintyvät monissa rooleissa kaupunkien strategioissa ja poliittisessa keskustelussa. Niiden avulla halutaan edistää kaupunkien taloudellisia näkymiä. Kulttuurin toivotaan esimerkiksi lisäävän turismia ja houkuttelevan korkeasti koulutettuja asukkaita. Kulttuuria ja taidetta pidetään myös välineenä, jolla lisätään asukkaiden hyvinvointia.

Kulttuurilla on merkittävä rooli ihmisten paikkoihin ja alueisiin kiinnittymisessä. Taide ja kulttuuri tarjoavat myös asukkaalle ja ihmisryhmille mahdollisuuden osallistua yhteisöjen ja asuinalueidensa kehittämiseen. Tämänkaltaisen kulttuuriosallistuminen rakentaa luottamusta yhteiskuntaan ja vähentää epätasa-arvoa asuinalueiden välillä.

Noin joka viides suomalainen asuu lähiössä.

Lähiöt ovat kärsineet huonosta maineesta niin kauan kuin niitä on rakennettu. Tutkimuksessa on kuitenkin osoitettu, että puhetapa ongelmalähiöistä on ollut usein liioiteltu. Lähiöiden huonoon maineeseen on vaikeaa vaikuttaa, mutta kulttuuritoiminnalla on merkitystä yksilöiden hyvinvoinnille ja viihtymiselle alueella.

Kulttuurista osana lähiöiden arkea ja hyvinvointia tarvitaan enemmän tutkittua tietoa. Lähikulttuurin tunnistamisen ja hyödyntämisen tarve on erityisen suurta alueilla, jotka sosioekonomisten mittareiden valossa näytettyvät ongelmallisimpina. Lähiöiden kulttuuritoiminnan ymmärtämiseksi kulttuuri onkin määriteltävä laajasti. Näin on mahdollista saada esille sellaisia toiminnan tapoja ja muotoja, joita ei välttämättä tunnusteta tukeutumalla yksinomaan suppeampaan taideperusteiseen kulttuurin määritelmään.

Esimerkiksi ympäristönhoitoon tai liikuntaan liittyvät tapahtumat tai talkootyö voivat olla vapaa-aikaan liittyviä yhteisöllisiä toimintoja, joilla on merkitystä lähiössä eläville ihmisille.

LÄHIÖ

- Lähiöillä tarkoitetaan **kaupungin laitamilla sijaitsevia**, erityisesti 1960–1970-luvuilla rakennettuja **asuinalueita**, jotka on rakennettu kaupungistumisen ja maalta-muuton aiheuttamiin tarpeisiin.
- Lähiöt ovat vakiintunut, merkittävä osa suomalaisia kaupunkia ja asukkaiden jokapäiväistä elämää.
- Moniin lähiöihin on muodostunut oma, erityinen **identiteettinsä**.
- Suomalaiset lähiöt kohtaavat monenlaisia sosiaalisia ja taloudellisia **haasteita**.
- Lähiöihin liitetään usein mielikuvia huonolaatuisesta rakennetusta ympäristöstä, pitkästä etäisyydestä keskustaan, puutteellisista palveluista ja alueen omaperäisyyden puutteesta.
- Sosioekonomiset haasteet vaikuttavat myös lähiöiden huonoon **maineeseen**.
- Suomessa lähiöiden sosioekonominen ja etninen **segregaatio** on pysynyt verrattain maltillisena.

Asuinalueiden erityispiirteet on huomioitava

- Osallistumisen mahdollisuudet ja saavutettavuus kuuluvat Jyväskylän kaupungin keskeisiin strategiisiin tavoitteisiin. Kulttuuri nähdään keinona saavuttaa nämä tavoitteet.
- Tutkimuksessa havaittiin, että kaupungin rahoitus kulttuurille ja taiteelle painottuu keskustaan. Kansalaistoiminnan rahoitus jakautuu tasaisemmin kaupungin eri alueille. Lähiöistä näyttää löytyvän aktiivista toimintaa, ja yhdistystoiminta on alueilla vireää.
- Tämän toiminnan rahoittaminen palvelee myös Jyväskylän kaupungin strategisia tavoitteita.
- Kulttuuri- ja kaupunkipolitiikassa on tunnistettava eri kaupunkialueiden erityispiirteitä, huomioitava piirteet resurssien jakamisessa, ja seurattava politiikkatoimien vaikutuksia. Näin kohdennetaan erilaisia kulttuuripolitiikan toimenpiteitä täsmällisemmin ja tasa-arvoisemmin eri alueilla.

Kulttuuritoiminnan muodot ja merkitykset 2020-luvun lähiössä: kaksi tapaustutkimusta Jyväskylässä

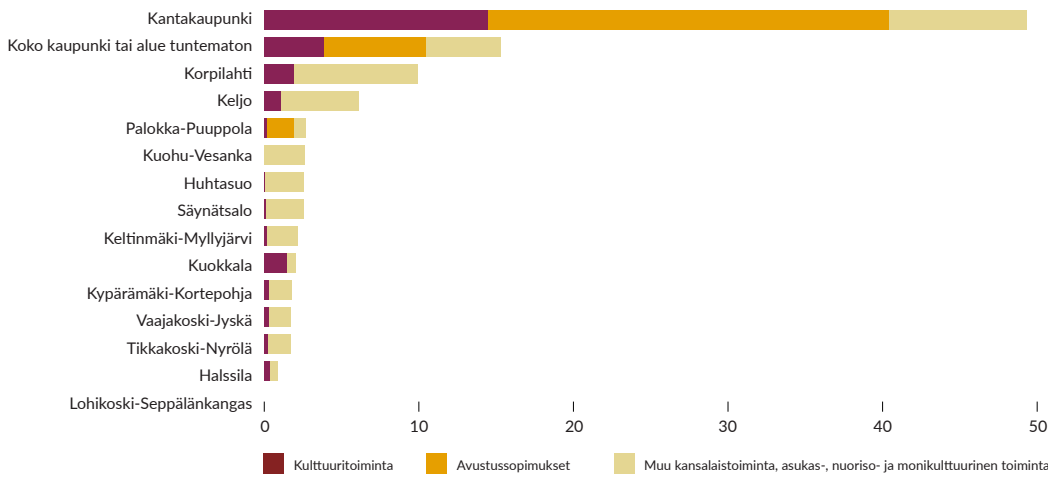
Hankeessa on tutkittu kahta jväskyläläistä lähiötä tavoitteena edistää lähiöalueiden elinvoimaisuutta ja ymmärtää sekä omaehtoisen että kulttuuri-instituutioiden järjestämän toiminnan merkitystä asukkaiden arjessa.

Hanke on toteutettu yhteistyössä Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen Kulttuuripolitiikan yksikön sekä Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen kanssa.

TUTKIMUSHANKKEEN TIETOKORTTI 1

Kulttuuri ja lähiöt Jyväskylän kaupungin strategioissa

Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja kansalaistoiminnan keskeisten avustusten jakautuminen suuralueittain euroa / asukas

Jyväskylän kaupungin strategiat ja suunnitelmat tuovat kulttuuritoiminnan esiin monin paikoin ja monipuolisesti. Aiemman tutkimuksen tavoin myös tässä tutkimuksessa tunnistettiin **kolme strategista päälinjaa**, joiden kautta kulttuuri esiintyy Jyväskylän strategioissa:

1. Kulttuuri nähdään keinona edistää yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia.
2. Kulttuuri kytketään talouteen ja yrittäjyyteen erityisesti keskustan elinvoimaa tukevana tekijänä.
3. Kulttuuri nähdään keinona lisätä kaupungin houkuttelevuutta asuinpaikkana esimerkiksi luovan työn tekijöiden ja hyvin toimeentulevan väestön silmissä.

Lähiöihin liittyvissä strategisissa linjauksissa korostuvat erityisesti sosiaalipoliittiset tavoitteet. Käytännön tasolla strategioissa painottuvat yhteisöllisyys ja osallistuminen, kirjastopalvelut, nuorisotyö ja liikuntamahdollisuuksien tarjoaminen.

Huhtasuo ja Keltinmäki-Myllyjärvi esitetään strategioissa **pilottialueina**, joilla on kehitetty yhteisöllistä toimintaa. Myös alueilla sijaitsevat kylätoimistot nostetaan esille.

Kaupungin strategioissa toimenpiteiden kohteena ovat erilaiset asukasryhmät: lapset, nuoret, vanhuset ja yksinäiset. Kohderyhminä mainitaan lisäksi asukkaat, jotka osallistuvat usein kulttuuritoimintaan ja myös heidät, jotka eivät jostain syystä osallistu kulttuuritoimintaan lainkaan. Työikäisiä ei strategioissa nosteta esiin erityisenä kohderyhmänä.

Jyväskylän kaupungin strategiset tavoitteet painottavat vahvasti osallistumista, ja kulttuuri

esitetään saavutettavana palveluna. Tästä huolimatta **kulttuuri- ja kansalaistoiminnan rahoitus ja toteuttaminen keskittyvät suurelta osin kaupungin keskustaan**. Poikkeuksena on lähiöiden lähikirjastojen ja yhteisötilojen rahoitus.

Kaavio esittää Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja liikuntalautakunnan myöntämän rahoituksen jakautumista suuralueittain vuosina 2017–2020. Lautakunta jakoi kulttuuritoiminnan avustuksia tällä aikavälillä yhteensä 0,55 miljoonaa euroa. Kulttuuritoiminnan tukina keskustaa tuettiin 14,5 €/asukas. Huhtasuota tuettiin 0,05 €/asukas ja Keltinmäki-Myllyjärveä 0,15 € / asukas. Lisäksi suurin osa keskeisten kulttuuritoimijoiden avustussopimuksista suuntautuu keskusta-alueelle. Tämän tarkastelun ulkopuolella kantakaupunkiin ja keskustaan kohdistuvat vielä keskeisten taide- ja kulttuurilaitosten saamat avustukset (yhteensä 54,49 milj. € tarkasteluajankohtana), joihin verrattuna lautakunnan avustusmäärä on pieni. Kansalaistoiminnan tuet jakautuivat tasaisemmin kaupungin eri suuralueille – näitä tukia kohdistui keskustaan 8,91 euroa asukasta kohden, kun Huhtasuolle myönnettiin 2,49 euroa/asukas ja Keltinmäki-Myllyjärvelle 2 €/asukas.

Tietokortin aineisto

- Jyväskylän kaupungin strategia 2017–2021
- Hyvinvointisuunnitelma 2017–2020
- Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelma
- Jyväskylän kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma 2017–2020
- Kulttuurisuunnitelma
- Jyväskylän keskustavisio 2030
- Kulttuuri- ja liikuntalautakunnan sekä sivistyslautakunnan rahoituspäätökset 2017–2020

KITEYTETYSTI

- Tutkituissa lähiöissä esiintyy Jyväskylän kaupungin alueista **eniten sosioekonomisia haasteita**. Vuonna 2020 niissä asui yhteensä 11,3 % Jyväskylän kaupungin asukkaista.
- Molemmilla alueilla on myös **keskenään hyvin erilaista rakennuskantaa** betonilähiöistä omakotitalovaltaisiin alueisiin.
- Alueilta löytyy myös **aktiivista asukastoimintaa, lähiuontoa ja julkisia palveluja**. Strategioissa Huhtasuon ja Keltinmäen **kylätalot** mainitaan tärkeinä osallistumisen paikkoina.
- Kaupungin tavoitteena on luoda kulttuurin ja taiteen keinoin osallistumista ja osallisuutta lähiöissä ja tukea asukkaiden hyvinvointia. **Politiikkatoimien tasa-arvoinen kohdentaminen** eri asukasryhmien välillä on kuitenkin **haasteellista**.

Mitä kauemmas kaupungin keskustasta mennään, sitä suurempi rooli yhdistystoiminnalla ja asukkaiden omalla osallistumisella on kulttuuritoimintaan.

Taustakirjallisuus

- Junnilainen, L. (2019). Lähiökylä: Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Vastapaino.
- Kortteinen, M. (1982). Lähiö: tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Otava.
- Lilius, J. & Hirvonen, J. (2021). The changing position of housing estate neighbourhoods in the Helsinki metropolitan area. *Journal of Housing and the Built Environment*.
- Pirnes, E. (2008). *Merkityksellinen kulttuuri ja kulttuuripolitiikka: laaja kulttuurin käsite kulttuuripolitiikan perusteluna*. Jyväskylän yliopisto.
- Sokka, S., Kangas, A., Itkonen, H., Matilainen, P. & Räisänen, P. (2014). *Hyvinvointia myös kulttuuri- ja liikuntapalveluista*. Tutkimusjulkaisusarjan julkaisu 77. KAKS - Kunnallisalalan kehittämissäätiö.
- Stjernberg, M. (2019). *Concrete Suburbia: Suburban housing estates and socio-spatial differentiation in Finland*. Department of Geosciences and Geography A77. Academic dissertation. Faculty of Science, University of Helsinki